

Kinnitatud Põltsamaa Linnavalitsuse
03.07.2017 korraldusega nr 2-3/2017/69

Põltsamaa Raamatukogu arengukava 2013–2033

Põltsamaa 2012

Sisukord

1 Sissejuhatus.....	3
1.1 Visioon	3
1.2 Missioon	3
1.3 Põhiväärtused	3
2 Kõrgemalseisvad ning tegevust suunavad dokumendid, seadused ja standardid	4
3 Hetkeolukord ja selle analüüs	6
3.1 Paiknemine ja teenindatavad.....	6
3.2 Lühiajalugu.....	7
3.3 Raamatukogu struktuur	8
3.4 Pakutavad teenused	9
3.5 Koostöö ja koostöösuhted	13
3.6 SWOT-analüüs	13
4 Strateegilised arengueesmärgid ja tegevused.....	16
5 Tegevuskava	18

1 Sissejuhatus

Põltsamaa Raamatukogu arengukava 2013–2033 on dokument, milles määratletakse raamatukogu strateegilised arengusuunad ja tegevused järgnevateks aastateks. Põltsamaa Raamatukogu (*raamatukogu*) on Põltsamaa linna rahvaraamatukogu ning sellega paralleelselt ka maakonnaraamatukogu. Lisaks sellele täidab raamatukogu mitmeid teisi ülesandeid, pakkudes inimestele erinevaid vaba aja veetmise võimalusi kultuurivaldkonnas. Seega võib öelda, et raamatukogu moodustab olulise osa terve maakonna raamatukogude võrgustikust ja selle toimimisest ning on samaaegselt oluline asutus linna elanike harimise seisukohast.

Arengukava jaguneb neljaks. Esiteks kirjeldatakse lühidalt raamatukogu tegevusele aluseks olevaid kõrgemalseisvaid dokumente ja seaduseid, seejärel iseloomustatakse lähteolukorda ning seatakse strateegilised eesmärgid 2033. aastani.

Arengukava koostasid praktikandid Kertu Anni ja Pilleriine Kamenjuk Tartu Ülikooli Geograafia osakonnast. Ideede genereerimisel olid abiks nii raamatukogu töötajad kui ka suured ja väikesed raamatukogu külastajad.

1.1 Visioon

Põltsamaa Raamatukogu on ajaga kaasas käiv raamatukogu, mis on pidevalt arengusse kaasatud, kursis kõige uuema informatsiooniga ning rakendab kõige uuemaid lahendusi. Lugejate teenindamisel keskendutakse kõrgetasemelisele teenuste pakkumisele. Eesmärk on jääda maakonnaraamatukoguks ning tugevdada oma positsiooni kultuuri- ja mälu- ning info- ja õppeasutusena.

1.2 Missioon

Põltsamaa Raamatukogu saavutab riigi kultuuripoliitika kõrgeimad eesmärgid, tagab kõigile juurdepääsu teadmiste ja informatsioonile, koordineerib kogude komplekteerimist maakonnas ning korraldab koolitusi nii maakonna kui riigi tasandil.

1.3 Põhiväärtused

- Kättesaadavus – pakutavad teenused on kõigile kasutamiseks;
- Kõrge teeninduskultuur – raamatukogutöötajad on viisakad ja sõbralikud, avatud ning abivalmid;
- Kõrge professionaalsus – töötajad valdavad oma tööülesandeid ja oskavad alati anda asjatundlikku informatsiooni;
- Innovaatilisus – raamatukogu käib ajaga kaasas: rakendab erinevaid IT-uuendusi ja püüab pakkuda uusi ja huvitavaid lahendusi oma külastajatele;
- Avatus – tolerantne teiste kultuuride suhtes.

2 Kõrgemalseisvad ning tegevust suunavad dokumendid, seadused ja standardid

UNESCO rahvaraamatukogude manifest sätestab, et rahvaraamatukogude tegevus aitab kaasa hariduse, kultuuri ja informatsiooni arengule ning nad on kui infokeskused, mis teevad oma kasutajaile kättesaadavaks teadmised ja informatsiooni paljudes valdkondades. See tähendab, et raamatukogu on kohapeal kui üks teadmiste maailma. Lisaks sellele on rahvaraamatukogudel oluline osa rahu ja inimkonna vaimse heaolu edendamises, kus teenuste pakkumisel ja arendamisel lähtutakse kvaliteedist ning arvestatakse kohalikke vajadusi ja olusid.

„Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020”, vastu võetud Riigikogus 12.02.2014, on aluseks riiklike otsuste tegemisel kultuurivaldkonnas aastani 2020. Raamatukogudega seoses on dokumendi eesmärgiks tagada rahvaraamatukogu teenuste kättesaadavus kõigile. Lisaks peab rahvaraamatukogudest kujunema valitsuse ja kohalike omavalitsuste koostööpartnerid riigi infoteenuste ja e-teenuste vahendamisel, tagades teenustele juurdepääsu ja õpetades inimesi neid kasutama. Raamatukogude tegevuse eeldustena on esmatähtsateks peetud kasutajate huvidest ja vajadustest lähtuvate tasakaalustatud kogude ja inforessursside olemasolu ning kasutajasõbralikku keskkonda. Ruumiline keskkond peab muutuma mitmefunktsiooniliseks, st on loodud keskkond õppimiseks, rühmatööks, suhtlemiseks, tänapäevaste tehniliste vahendite kasutamiseks ning kogude säilitamiseks ja kättesaadavaks tegemiseks.

Kultuuriministeriumi valitsemisala arengukava 2017-2020 eesmärgiks on tagada eesti rahvuse ja eestlaste kultuuri jätkusuutlikkus. Raamatukogusid nähakse olulise kultuuripärandi edasikandjana, mille tegevust praegu ja tulevikus toetavad erinevad elektrooniliselt kättesaadavad andmebaasid. Lisaks nähakse Eesti osalemist erinevate rahvusvaheliste raamatukogude ja teiste mäluasutuste koostööprojektides.

21. sajandi raamatukogu, Eesti raamatukogunduse tulevik ühiskondlike ja tehnoloogiliste muutuste tingimustes: raamatukogude missioon, positsioon ja arengusuunad. Visioonidokument analüüsib kogu Eesti raamatukogunduse hetkeseisu ning valdkonda mõjutavaid tulevikutrende ning peamisi strateegilisi arengusuundi. Dokument on aluseks erinevate raamatukogutüüpide detailsemate strateegiade väljatöötamiseks.

Rahvaraamatukogu seaduse kohaselt on rahvaraamatukogu eesmärk tagada elanikele vaba ja piiramatult juurdepääs informatsioonile, teadmistele, inimõtte saavutustele ning kultuurile, toetada elukestvat õppimist ja enesetäiendamist. Sealhulgas kogutakse, säilitatakse ja tehakse lugejaile kättesaadavaks erinevat laadi teavikud ning avalikud andmebaasid. Kogude komplekteerimisel tuleb lähtuda teeninduspiirkonna põhivajadustest.

Rahvaraamatukogu töökorralduse juhend kehtestab juhised kogude komplekteerimise, teavikute hankimise, vastuvõtmise, arvestuse, kustutamise, inventuuri, töötlemise ja kataloogimise ning raamatukogu kasutamise kohta.

Põltsamaa linna arengukava 2012–2033 kohaselt on Põltsamaa Raamatukogu üks linna olulistest kultuuriloomekohtadest, mis pakub kultuurisündmusi laiemale üldsusele. Tulevikus nähakse raamatukogu kujunemist kaasaegseks teabe- ja vabaajakeskuseks, mis rahuldab kõigi huvigruppide info- ja lugemisvajadust.

Põltsamaa Raamatukogu põhimääruses sätestatakse muu seas detailsemalt selle raamatukogu eesmärk ja ülesanded ning tuuakse välja rahaliste vahendite allikad.

Põltsamaa Raamatukogu peab oma tegevuses lähtuma ka mitmetest teistest ettekirjutustest. Tegevust suunavad järgmised seadused ja standardid:

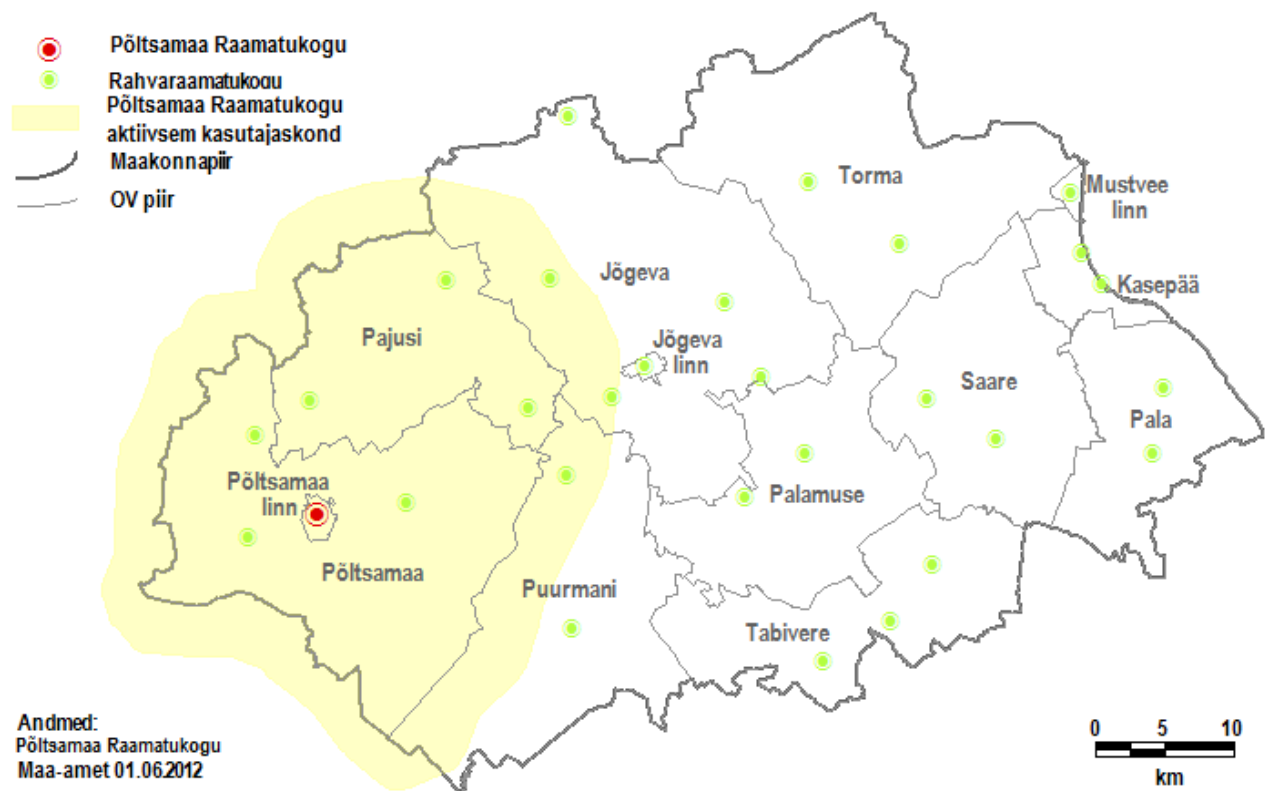
- **Isikuandmete kaitse seadus** sätestab isikuandmetega tehtavate toimingute ja töötlemise korra.
- **Avaliku teabe seadus** määrab üldiseks kasutamiseks mõeldud teabele avalikkuse juurdepääsu seadmise.
- **Autoriõiguse seaduse** eesmärgiks on tagada kultuuri järjepidevus ja kultuurisaavutuste kaitse.
- **Raamatukoguhoidja kutsestandardit** kasutatakse muu seas töötajate kvalifikatsiooninõuete määramisel, õppekavade, koolitusprogrammide väljatöötamisel ning kutsekvalifikatsiooni tõendamisel ja hindamisel.
- **Rahvusvaheline standard ISO 11620:2014** on eesti keelde tõlgitud standard, mille põhiotstarve on toetada tulemusindikaatorite kasutamist raamatukogudes.
- **Raamatukogudevaheline laenutus (RVL): põhimõtted ja üldnõuded** on standard, mis sätestab, kuidas peab toimuma raamatukogudevaheline laenutus teavikute ja koopiate korral.

3 Hetkeolukord ja selle analüüs

3.1 Paiknemine ja teenindatavad

Põltsamaa Raamatukogu (raamatukogu) asub Jõgeva maakonnas Põltsamaa linnas aadressil Veski tn 3 (joonis 1). Asukoht on linnasiseselt vaadatuna soodne – raamatukogu paikneb linna keskel ning vahetus läheduses asub kool, noortekeskus ja kohvik. Samuti ollakse hea asukohaga riigi piires. Jõgevamaa tasandil ei ole paiknemine nii soodne, kuna asutakse maakonna piiri ääres.

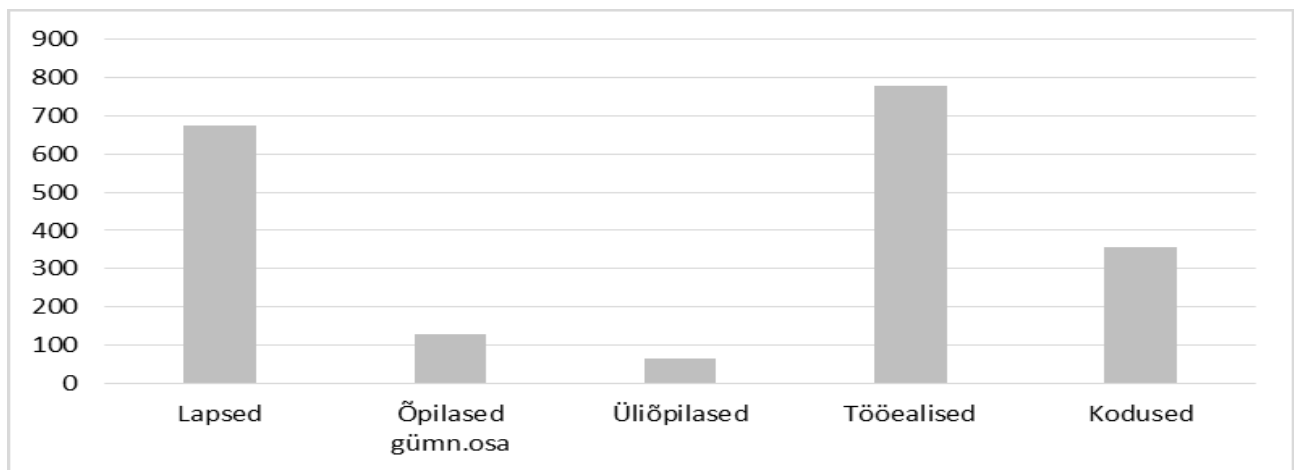
Kuigi tegemist on linna rahvaraamatukoguga, ulatub selle kasutusala kaugemale (vt joonis 1). Põhjuseks on läbimõeldult komplekteeritud maakonna suurim kogu, mis pakub huvi ka kaugemal elavatele inimestele.

Joonis 1. Jõgeva maakonna 26 raamatukogu 29 hoones.

Raamatukogu teenindatavate arv on ajaga vähenenud, kuid see on osaliselt tingitud üldistest demograafilistest muutustest – rahvaarvu vähenemine, rahvastiku vananemine ning inimeste kolimine suurematesse linnadesse. Teise teenindavate arvu vähenemise põhjusena võib nimetada arvutite ja interneti kättesaadavust kodudes, mille tõttu on kahanenud huvi raamatute lugemise vastu.

Suurima osa raamatukogu kasutajatest moodustavad lapsed ja noored (43%) (joonis 2). Järgnevad tööelised (38%). Kogude koostamisel on oluline selliste näitajatega arvestada.

Joonis 2. Raamatukogu kasutajate arv staatuse järgi (seisuga 31.12.2016).

3.2 Lühiajalugu

20. mail 1914. aastal kogunesid Põltsamaa alevi ja ümbruskonna kirjandushuvilised inimesed, et organiseerida lugemiring. Selle peaeesmärgiks oli raamatukogu asutamine. Raamatukogu ametlik avamine toimus 21. märtsil 1915. 1926. aastal anti Põltsamaale linna õigused ning sellega seoses hakkas raamatukogu täitma linna avaliku raamatukogu ülesandeid. Raamatuid oli selleks ajaks umbkaudu tuhat – eesti, vene ja saksa keeles.

Pärast Jõgeva rajooni moodustamist täidab Põltsamaal asuv raamatukogu juhtiva raamatukogu rolli Jõgevamaal – 1964. aastast Jõgeva Rajooniraamatukoguna, 1974. aastast Jõgeva Keskraamatukoguna, 1990. aastast Jõgeva Maakonna Keskraamatukoguna ja 2017. aastast Põltsamaa Raamatukoguna. Raamatukogu täidab raamatukoguteeninduse maakondliku koordineerimise ülesandeid – komplekteerib ja korraldab teavikute laialivedu teistesse maakonna raamatukogudesse.

1953. aastal asutati Põltsamaa Linna Lasteraamatukogu. 1974. aastal, seoses Eesti raamatukogude tsentraliseerimisega, muudeti lasteraamatukogu Jõgeva Maakonna Keskraamatukogu (al. 2017 Põltsamaa Raamatukogu) lasteosakonnaks, mille ülesandeks on lastega (kuni 16. eluaastani) seotud raamatukogutöö korraldamine kohapeal ja kogu maakonnas.

Uue aastatuhande alguses olid märksõnadeks raamatukoguhoone renoveerimine ja juurdeehitus. 2001. aastal ilmnis murettekitav probleem – hallitus. 2003–2004 renoveeriti maja vana osa ning laiendati seda. Vaatamata renoveerimis- ja ehitustöödele on majas endiselt hallitus, hoiuruum ei vasta teavikute säilitamistingimustele, ehitustöödel pole arvestatud erivajadustega inimestega ning

näituse- ja konverentsisaali halva akustikaga. Ka mitmed teised probleemid ootavad tänaseni häid lahendusi ja rahalist toetust.

Lisaks oli üheks uueks suuremaks eesmärgiks üleminek e-teenindusele. 2001. aastal alustas lugemissaalis tööd avalik internetipunkt. 2002. aasta märtsis läks lasteosakond üle elektroonilisele laenutussüsteemile, 2004. aasta septembris teenindusosakond. Aastal 2004 osteti uus raamatukoguprogramm – Raamatukogude Info ja Kataloogisüsteem (RIKS). Uus riistvara ning teised tööks vajaminevad tehnilised vahendid soetati hiljem (tsekiprinter, skänner). 2005. aastal loodi oma kodulehekülg (sisenemislingiga raamatukogu kataloogi ja lugejahalduse veebilahendusse RIKSWEB), mis võimaldas e-keskkonnas ööpäevaringset külastust. Lugejad said oma otsinguarvuti. 2010. aastal avati raamatukogu uksele tagastuskast, mis võimaldab tagastada teavikuid lahtiolekuaegadest sõltumata.

Raamatukogu pakub kahte interaktiivset teenust - kirjandusblogi „Raamatukoguhoidja lugemissoovitus“ ja Facebook. Raamatukogus toimuvaid sündmusi reklaamitakse kodulehel, RIKSWEBis ja portaalides www.kultuur.ee, www.visitpoltsamaa.ee, <http://poltsamaa.info>.

3.3 Raamatukogu struktuur

Raamatukogu struktuur põhimääruse alusel koosneb kolmest üksusest: 1) kogude arenduse osakond; 2) teenindusosakond; 3) lasteosakond.

Raamatukogu tööd juhib raamatukogu direktor, raamatukogu tegevust toetab seitsmeliikmeline nõukogu. Raamatukogu tegevused jagunevad osakondade vahel järgmiselt:

- kogude arenduse osakond, mis tegeleb teavikute komplekteerimisega maakonna raamatukogudele, andmete sisestamisega e-kataloogi, kogude kustutamise ja jms;
- teenindusosakond, mis tegeleb kojulaenutusega, võimaldab teavikute kohalkasutust, pakub e-teenuseid, RVL-teenust jms ning kus asub avalik internetipunkt (AIP);
- lasteosakond, kus pakutakse juba nimetatud teenuseid, kuid neid osutatakse tähelepanuga lastele.

Raamatukogu arengu käigus võib osutada vajalikuks praegu toimiva struktuuri ülevaatamine ja selle korrigeerimine.

Raamatukogu nõukogu ülesandeks on kohalikule omavalitsusele raamatukoguteeninduse korraldamise kohta ettepanekute tegemine, rahvaraamatukogu töö hindamine ja muude raamatukogu tegevust puudutavate oluliste küsimuste läbiarutamine. Raamatukogu nõukogu moodustati esmakordselt 2009. aastal. Rahvaraamatukogu nõukogu moodustamise kord, pädevus ja töökord on sätestatud raamatukogu põhimääruses. Nõukogu tegevust on hinnatud arukaks ning selle liikmed on raamatukogutöötajaid abistanud esile kerkinud probleemide lahendamisel.

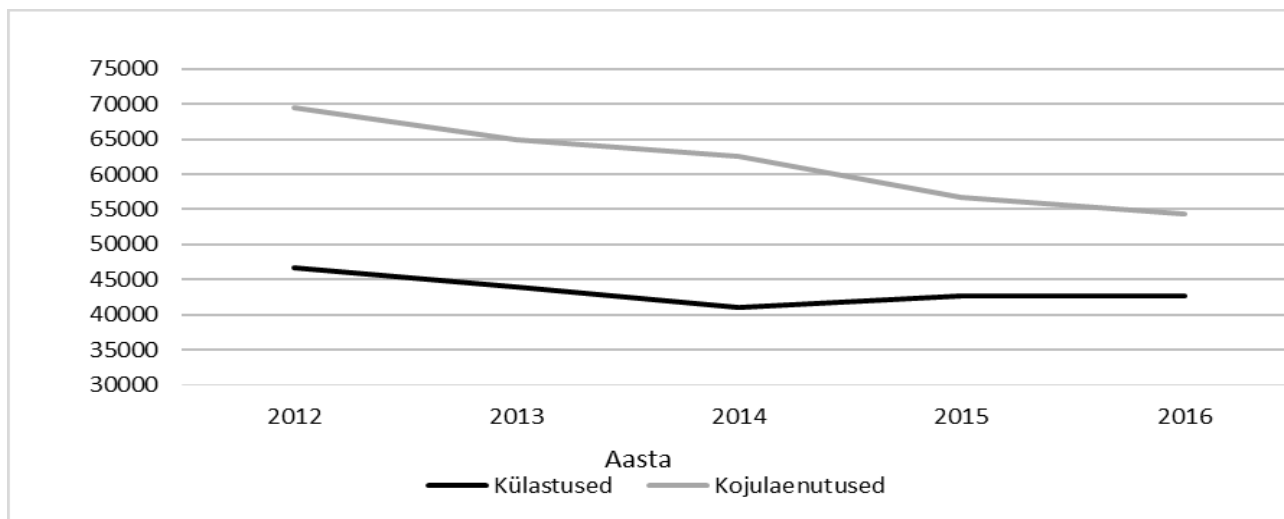

3.4 Pakutavad teenused

Põltsamaa Raamatukogu pakub mitmeid erinevaid lugejateenuseid, sh e-teenused ja koduteenindus, kuid lisaks raamatukogule esitatud põhinõuetele rahvaraamatukogu ja maakonnaraamatukoguna, pakub raamatukogu ka muid vaba aja veetmise võimalusi.

Kojulaenus moodustab raamatukogu tegevusvaldkonnast olulise osa. Laenutada on võimalik erinevaid teavikuid (raamatud, ajakirjad, ajalehed, käsikirjad), kuid ka auviseid (e-raamatud, audiaal- ja visuaalteavikud, kombineeritud auvised, e-raamatud). Teavikute koguarv on aastate jooksul püsinud enam-vähem stabiilne (üle 60 000 eksemplari), millest enamuse moodustavad raamatud. Järjest on kasvamas elektrooniliste teavikute kogu. Ruumipuudus hoiuruumis ning avariikulitel tingib vajaduse maha kanda vähemloetavad teavikud ning ei võimalda sisse võtta mitmekordseid eksemplare.

Nii raamatukogu kojulaenutuste kui ka külastuste arv on viimastel aastatel langenud. Külastuste arvu langus (joonis 3) võib olla tingitud kasutajate arvu vähenemisest, mis omakorda on tingitud rahvaarvu vähenemisest, kojulaenutuste arv aga ka lugemisharjumuste muutumisest.

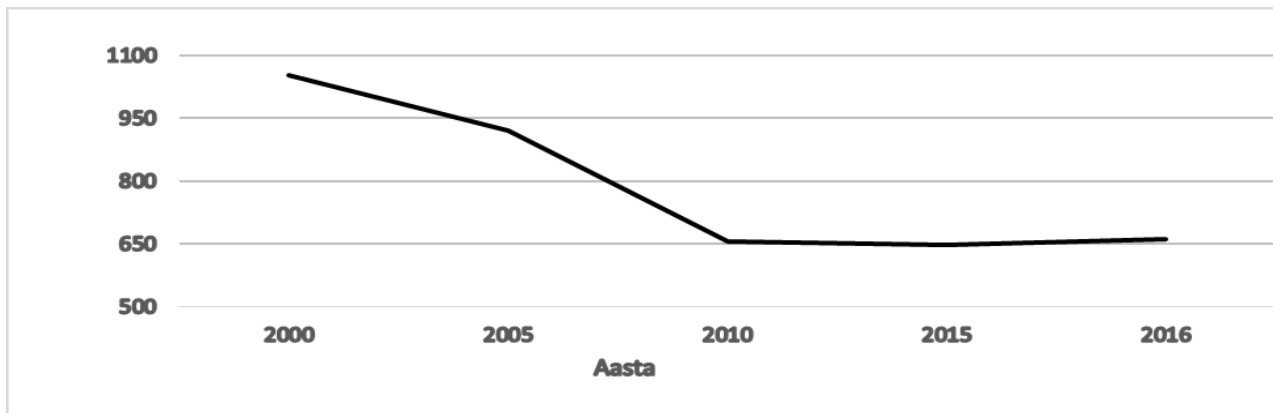
Joonis 3. Raamatukogu külastuste ja kojulaenutuste arv aastate lõikes.

Teavikute otsimist lihtsustab e-kataloog RIKSWEB, mis lisaks otsingule kõikidest maakonna raamatukogudest ja 6 kooliraamatukogust võimaldab lugejale ka teisi tegevusi (nt teaviku pikendamine). Virtuaalkülastuste arv on aastate jooksul kasvanud. Laenutaja enda valikul võib ta päringu teha kodus, kuid soovi korral on võimalik otsingut läbi viia ka raamatukogu lugejaarvutis. Elanikele, kelle tervislik seisund ei võimalda raamatukogu külastada, korraldatakse nende soovil ja raamatukogu juhtimisel tasuta koduteenindus.

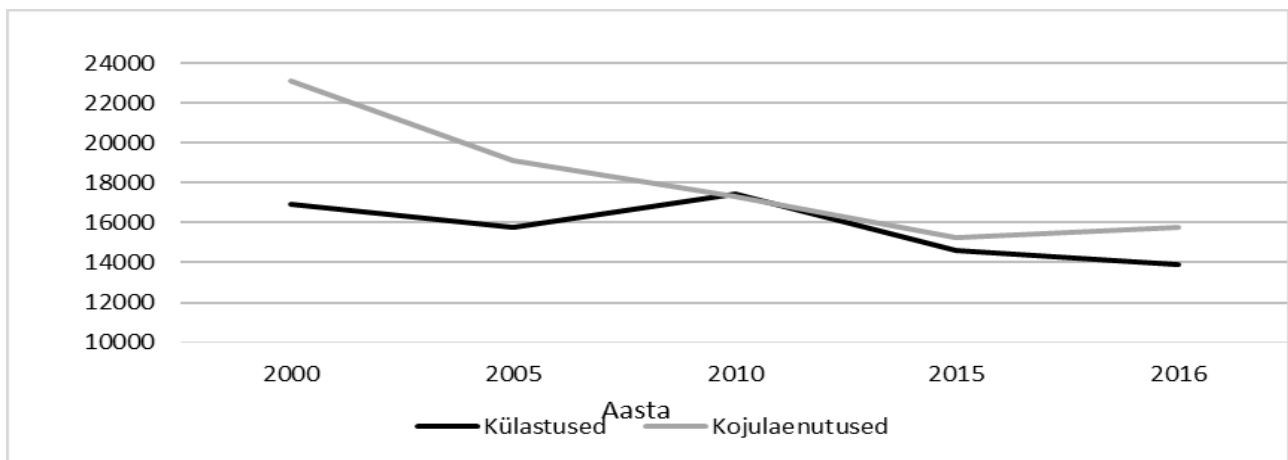
Raamatukogus on ka kohapeal võimalik teavikuid lugeda, kasutada teatmeteoseid, Jõgevamaa kodulookogu, lugeda ajalehti ja ajakirju, kasutada avaliku teabe teenust, sh tutvuda Põltsamaa Linnavolikogu ja Põltsamaa Linnavalitsuse avalike dokumentidega.

Ka on võimalik kasutada teatmeteenindust. Soovi korral saab abi küsida töötajatelt (bibliograafilt või raamatukoguhoidjalt), kes abistavad teemaotsingul (nii teatmekogu kui interneti vahendusel), faktide ja andmete täpsustamisel, andmebaaside kasutamisel kui ka trükiste leidumuse kindlakstegemisel raamatukogu kogudes.

Põltsamaa Raamatukogu **lasteosakond** teenindab lapsi kuni põhikooli lõpetamiseni ja lastega tegelevaid täiskasvanuid. Lastest kasutajate arv on esimesel kümnendil langenud (joonis 4), viimastel aastatel aga püsinud suhteliselt stabiilsena. Osaliselt on see tingitud ülddistest demograafilistest muutustest. Oluline on innustada lapsi rohkem raamatukogu külastama, et säilitada nende lugemishuvi.

Joonis 4. Kasutajate arv laste näol.

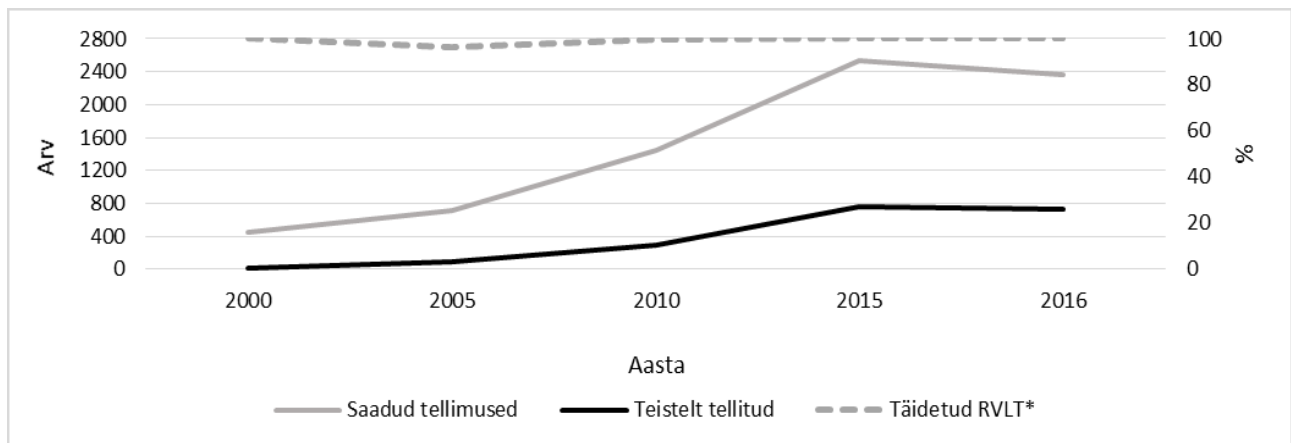

Joonis 5. Laste külastuste ja kojulaenutuste arv.

Raamatukogu on lastele korraldanud mitmeid meisterdamis- ning ristsõnade lahendamise võistlusi. Lasteosakonnas on kasutada üks lauaarvuti ning saal on varustatud mugavate laudade ja istumiskohtadega, mis meelitavad ligi nii suuremaid kui ka väiksemaid lapsi.

Raamatukogu osaleb aktiivselt ka raamatukogudevahelises laenutuses (RVL-is), mida osutatakse kojulaenutuses vastavalt RVL-i standardile. RVL tähendab, et maakonna kogudes puuduvaid teavikuid (raamatud, ajakirjad, koopiad artiklitest) saab tellida teistest raamatukogudest kas oma maakonna või kogu vabariigi piires. RVL võimaldab tagada kogude optimaalse kasutatavuse ja kõigile kodanikele informatsiooni võrdse kättesaadavuse, lisaks võimaldab RVL säilitada laenutuste senise taseme.

Raamatukogudevaheline laenus on järjest rohkem intensiivistunud, võimaldades leevendada raamatukogus puuduvate teavikute kättesaadavust. Põltsamaa Raamatukogule esitatud tellimused on 98%-liselt täidetud (joonis 6), mis näitab kogu head kvaliteeti ja raamatukogu olulisust teistele piirkonna raamatukogudele. Raamatukogu enda tellimuste arv teistelt raamatukogudelt näitab, kuidas raamatukogul endal jääb mõnest teavikust puudu. Alates 2010. aastast koordineerib intensiivsemalt raamatukogu maakondlikke RVLi tellimusi. Nende teavikute kohaletoometamine toimub samaaegselt uute teavikute kohaletoometamisega maakondlikel pakiringidel.

* Täidetud RVL Tellimuste Protsent (ISO 11620:2014)

Joonis 6. Raamatukogudevaheline laenus maakonnaraamatukogus.

Raamatukogus on olemas ka **avalik internetipunkt (AIP)**, mis võimaldab täiskasvanutel interneti kasutada teenindusosakonnas, lastel aga laste lugemissaalis. Raamatukogu võimaldab ühendust ka traadita internetiühendusega (WiFi), mida on võimalik kasutada teenindusosakonnas ja fuajees ning selle kasutamine on kõigile tasuta. Kasutada olevad arvutid ja tehnika on aga vananemas, samas on kasutajate arv olnud viimastel aastatel tõusujoonel.

Raamatukogu tegeletakse aktiivselt ka **koduloo uurimisega**. Sellega on raamatukogu hõivatud ka järgnevatel aastatel. Teenindusosakonnas paiknevad mitmed kodulookogud (piirkonna ajalehed,

raamatud jne), mida on viimastel aastatel ka elektroonilisteks muudetud (kättesaadavad andmebaasis RIKSWEB). Raamatukogu ülesandeks on ka maakonna koduloolise andmebaasi pidamine.

Lähtudes Põltsamaa Raamatukogu ülesannetest maakonnaraamatukoguna on raamatukogule ülesandeks seatud ka **kogude komplekteerimise koordineerimine**, millega tegeleb kogude arenduse osakond. Selles osakonnas kogutakse infot uudiskirjanduse kohta, mille põhjal koostatakse annotateeritud tellimisnimekirjad. Maakonna raamatukogude koondtellimused edastatakse kirjastustele ning vahendusfirmadele (nt AS Apollo Raamatud, AS Rahva Raamat jt). Seejärel töödeldakse saabunud teavikud ning sisestatakse teavikute andmed Jõgeva maakonna koondkataloogi RIKS. Lisaks sellele on maakonnaraamatukogu ülesandeks pidada rahalist arvestust maakonna raamatukogudesse tema kaudu tellitud teavikute üle. Maakonna raamatukogudele komplekteeritud teavikud toimetatakse kohapeale kord kuus.

Võrdse ligipääsu tagamiseks kogudele on väga oluline raamatukogu **kasutajate koolitamine** ja nende oskuste täiendamine informatsiooni otsimise ja leidmise võimaluste kohta. Selle raames pakub raamatukogu kõigile neile kasutajatele soovi korral võimalust arendada oma infokirjaoskust. Kasutajakoolitusi pakutakse nii individuaalõppe kui ka rühmakoolituse näol. Lisaks õpetatakse, kuidas kasutada oma lugejakontot. Kasutajate oskuste laiendamine muutub ajas järjest olulisemaks, kuna suur osa informatsioonist muutub järjest enam kättesaadavaks just elektroonilistest andmebaasidest.

Maakonnaraamatukoguna on ülesandeks ka maakonnasiseste **täiendkoolituste korraldamine raamatukogutöötajatele** vastavalt „Raamatukoguhoidja kutsestandardi“ kompetentsidele ning töötajate erialane nõustamine. Koolitustel pööratakse tähelepanu klienditeeninduse parandamisele, e-raamatute, veebiteenuste ja e-teenuste rakendustarvikute tutvustamisele, koduloolisele tööle, korraldatakse kirjandusloenguid jms.

Olulise osana raamatukogu tegevusest linna kultuuriloomes kohana moodustavad ka erinevad raamatukoguruumides toimuvad **üritused** ja **näitused**. Üritustest on linnaelanike seas populaarsed salongiõhtud, kuhu on esinema ja rääkima kutsutud kirjanikke ning teisi avaliku elu tegelasi. Näituseid on korraldatud nii kojulaenutuse saalides (nt tutvustatakse mõne kirjaniku elutööd), näituse- ja konverentsisaalis (nt kunstnike, fotograafide ja käsitöömeistrite looming) kui ka fuajee vitriinides (nt õpilastööd). Raamatukogu koduleheküljel on võimalik osa saada ka virtuaalnäitustest (s.o fotogalerii, nt “Voldemar Lemmik – 100”, “Kohtumised raamatukogus”).

Raamatukogu juures tegutsevad mitmed klubid:

Filmiklubi (al. a. 2009) korraldab väärtfilmiõhtuid, näidatakse ka uusi Eesti mängufilme ning filme lastele. **Reisiklubi** (al. a. 2015) korraldab reisimuljete õhtuid ning kultuuriloolisi väljasõite. **Naisteklubi** (al. a. 2016) korraldab kohtumisi huvitavate inimestega, et koguda kasulikke teadmisi ja nõuandeid igapäevaeluks (toitumine, tervis, hingeabi, majandus jm).

Klubide eesmärk on rikastada Põltsamaa kultuurielu, avardada inimeste vabaaja veetmise võimalusi.

Lisaks on raamatukogus võimalik kasutada mitmeid **tasulisi eriteenuseid** nagu kopeerimine, printimine, skaneerimine ja kiletamine. Raamatukogu rendib ka näituse- ja konverentsisaali ning müüb sümboolse hinnaga kogudest kustutatud raamatuid.

3.5 Koostöö ja koostöösuhted

Raamatukogu teeb koostööd erinevate asutuste, organisatsioonide ja seltsidega (nt Põltsamaa Muuseum, Põltsamaa Muusikakool, Põltsamaa Käsitööselts, MTÜ Käsiteokoda, Põltsamaa Emadeklubi, Põltsamaa Kunstikool, SA Põltsamaa Lossi Arendus). Lisaks on koostööd tehtud ka linnas asuvate lasteaedade ja kooliga. Suhted Põltsamaa Linnavalitsuse ja Jõgeva Maavalitsusega on tihedad. Oma positsiooni tugevdamiseks kultuurikeskusena on tähtis koostöövõimaluste laiendamine (nt Põltsamaa noortekeskusega, Põltsamaa Kultuurikeskusega). Ühiste projektide tegemine on oluline ka selle poolest, et raamatukogu on suuresti rahastatav kohaliku omavalitsuse poolt, mille rahaline seisund kriisiaastatel ei ole olnud kõige parem. Koostöö loob aga sünergiat, mis on tulus mõlemale osapoolle nii finantsilises mõttes kui ka kogukonna arengu suhtes.

Riigi tasandil on raamatukogu töötajad osalenud ja osalevad Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu juhatuses, samuti töörühmades, kus on võimalus kaasa rääkida raamatukogunduse arengus.

Rahvusvaheline koostöö on aga nõrk – ei ole koostööprojekte. Raamatukoguhoidjad on osalenud õppereisidel erinevatesse riikidesse (nt raamatukogude külastamine Austrias, Sloveenias, Ahvenamaal, Saksamaal ja Taanis), kuid ka selliste ürituste korraldamine on kujunenud pigem tagasihoidlikuks, seda peamiselt rahaliste vahendite puudumise tõttu. Kogemuste jagamine teiste raamatukogutöötajatega ja uute ideede saamine väljastpoolt on aga arengu seisukohalt väga oluline.

3.6 SWOT-analüüs

SWOT-analüüs võimaldab hinnata Põltsamaa Raamatukogu kui organisatsiooni tugevaid ja nõrku külgi, kuid ka võimalusi ja ohtusid (tabel 1). Analüüs võimaldab paremini mõista, mida tuleb teha või vältida, et kõige paremini jõuda soovitud eesmärgini ehk tagada Põltsamaa linna elanikele parim raamatukoguteenindus ning säilitada ja tugevdada oma positsioon maakonnaraamatukoguna. Tegurite väljaselgitamisel olid abiks raamatukogu töötajad ning ka raamatukogu teenindatavad.

Tabel 1. Raamatukogu tugevused, nõrkused, võimalused ja ohud.

Tugevused	Nõrkused
- hästi komplekteeritud kogu	- ruumipuudus
- kogu on hästi kasutatav ja kasutatud	- hoiuruumi halvad säilitustingimused
- kvaliteetse vaba aja veetmise võimalus	- puudulikud töötingimused
- erinevad üritused ja näitused (salongiõhtud, filmiklubi)	- vananev personal
	- vananev tehnika

- kaasaegne infoasutus - toimiv elektroonkataloogi süsteem - RIKSWEB - toimiv RVL - tugevad koolitused maakonna piires - töökollektiivis kõrg- ja eriharidusega töötajad - kogemustega ja kasutajasõbralik personal - palju noori ja õppivaid lugejaid - hea asukoht vabariigi piires - keskne asukoht linnas	- kasin eelarve - projektirahade raskendatud taotlemine - näituse- ja konverentsisaali kehv olukord - väike eelarve koolituste korraldamiseks ja osalemiseks - kehv asend Jõgeva maakonna teiste raamatukogude paiknemise suhtes - halb maakonnasisene ühistransport - erivajadustega inimeste halb ligipääs raamatukoguhoonesse - enimloetavatest teavikutest puuduvad topelteksemplarid
Võimalused	Ohud
- enda reklaamimine koolituskohana - kasutaja- ja rühmakoolituste korraldamine - üritustekava laiendamine - koduloo kogumine ja säilitamine, andmebaaside loomine - koostöövõimaluste laiendamine - koostöö arendamine rahvusvahelisel tasandil - sponsorprogrammide arendamine - mainekujundus ja raamatukogu turundus - sotsiaalmeedia kasutamine - e-raamatukogu arendamine - lugejaskonna kasvatamine - kogude laiendamine ka täiskasvanud õppijate huvidele vastavaks - nõukogu suurem kaasamine tegevustesse - näituse- ja konverentsisaali kujundamine - hoone laiendamine	- vamm - inimeste lugemuse vähenemine - vähenev ja vananev lugejaskond - infosulu tekkimine väliskoolitustest osavõtmise vähenemisel - kahanev eelarve - nõrk riigipoolne toetus - konkurentsivõimetud palgad

SWOT-analüüsist selgub, et raamatukogul on mitmeid tugevusi, kuid veel rohkem on ära kasutamist ootavaid võimalusi. Mõlemate arendamine aitab lühendada suhteliselt pikka nõrkuste nimekirja. Ohtude all võib enim murettekitavaks pidada kahanevat eelarvet ja vammu. Eelarve kehtestatakse linnavalitsuse poolt, mille tõttu on selle kahanemist suhteliselt raske takistada. Vammu praeguste kasutada olevate eemaldusvahenditega 100%-liselt hoonest välja ei saa. Lisaks, kuna tegemist on linnapiirkonnaga, siis on raamatukogul võrdlemisi raske toetusi saada, sest enamus projektirahadest on mõeldud pigem maapiirkondade arendamiseks. Siinkohal võiks kõne alla tulla sponsorsüsteemi väljaarendamine ja aktiivne rakendamine.

Senisest paremini on võimalik ära kasutada raamatukogu asukohta. Kohalikul tasemel on võimalik korraldada rohkem ühistegevusi koostöös teiste asutustega, eelkõige koolide ja noortekeskusega kasvatamiseks praegustes ja tulevastes põlvkondades lugemishuvi. See aitab pikemas perspektiivis leevendada raamatukogu kasutajate arvu vähenemist. Seoses koduloo kogumise, hoidmise ja säilitamisega võiks tihedamat koostööd teha muuseumiga.

Nii kohalikul kui riiklikul tasandil on oluline panustada koolituste korraldamisele. Ühelt poolt on raamatukogul selleks olemas ruumid, mis läbi mõningate uuenduste (konverentsisaali akustika, ventilatsioon, kööginurk, lükanduks) võiksid pakkuda huvi paljudele koolituste, ürituste jm kokkusaamiste korraldajatele. Ka raamatukogu töötajad ise saaksid koolitusi, kokkusaamisi, seminare, salongi- ja filmiõhtuid jms paremini korraldada.

Huvi suurendamiseks raamatukogus toimuva vastu on mõttekas täiustada ja atraktiivsemaks muuta internetipõhiseid võimalusi (koduleht, *Facebook* jne). *Facebooki* lehekülge loodi esmalt nooremate kasutajate jaoks, kuid töötajate sõnul külastavad seda tegelikult ka vanemad inimesed. Seega tulekski nii koduleht kui ka *Facebooki* leht muuta interaktiivsemaks. Selleks on võimalik kasutada linnavalitsusse palgatud IT-spetsialisti abi. Lisaks mõjuvad atraktiivsed ja kasutajasõbralikud internetilahendused raamatukogu mainele üksnes positiivselt.

Mitmed teeninduse ja teavikute paigutamise seotud probleemid leiaksid lahenduse hoone laiendamise kaudu. Samas pikas perspektiivis vaadates peab mõtlema, kas on reaalne, et aja möödudes leitakse lahendus vammiehitamiseks või tuleb tulevikuplaanides arvestada ümberkolimise või uue suurema hoone ehitamisega. Hetkeseisuga on kõige probleemsem teavikute säilitamine. Lähitulevikus tuleb rajada säilitustingimustele vastav hoidla. Selleks tuleb renoveerida praegune hoiuruum. Samuti on suureks probleemiks teavikute paigutamine. Raamatukogu laienemine peab igal juhul toimuma, et lõppeks teavikute mahakandmine ruumi puuduse tõttu. Samuti on vaja lisaruumi personaalsete ja rühmatöö bokside tarvis. Laste lugemissaalis on laiendamise kaudu võimalik eraldada väikelastenurk õppijatest, lugejatest ja AIP kasutajatest. Praegu on kõik need tegevused ühte kohta kokku surutud. Kiiret lahendust vajavate probleemide hulgas on ka vajadus kohandada raamatukogu selliselt, et ka erivajadustega inimestel sellele ligipääs oleks (nt esiüks, kaldteed).

4 Strateegilised arengueesmärgid ja tegevused

Eesmärk 1: Raamatukogu kogude kujundamine kõikide huvigruppide info- ja lugemisvajadustest lähtudes kaasaegseks teabekeskuseks

- Uute teavikute soetamine rahvaraamatukogu komplekteerimiseelistustest ja maakonnaraamatukogu staatusest lähtudes.
- Elukestvat õpet toetava kirjanduse soetamine vastavalt nõudlusele.
- Mitmekülgse perioodika kogu soetamine.
- Heatasemelise kogu korrastamine ja säilivuse tagamine.
- Kodukoha ajaloo kohta info kogumine, säilitamine ja kättesaadavaks tegemine, andmebaaside loomine ning koduloolise materjali digiteerimine.

Eesmärk 2: Raamatukogu kasutajate info- ja lugemisvajaduste rahuldamine, tingimuste loomine infoühiskonna ressurside ja teenuste oskuslikuks kasutamiseks

- Jõgeva maakonna elektroonilise kataloogisüsteemi RIKS pidev täiendamine ja arendamine.
- Järjepidev töö kogude kasutamise ja külastatavuse suurendamisel.
- Laste lugemishuvi pidev tõstmine ja suunamine.
- Tasuta ja tasuliste põhitegevusega seotud raamatukoguteenuste pakkumine.
- Koduteenindus ja erivajadustega inimeste teenindamine.
- E-raamatukogu arendamine ja selle kasutamise intensiivistamine läbi kasutajakoolituste.
- Kaasaegsel tehnoloogial põhineva lugejateeninduse edasiarendamine, laenusautomaatide ja tagastusautomaatide rakendamine.
- Töötajate ja klientide kasutuses olevate infotehnoloogiaseadmete pidev uuendamine.

Eesmärk 3: Raamatukogu kui organisatsiooni arendamine ja töötajate töö väärtustamine

- Nõukogu kaasamine raamatukogu tegevustesse.
- Töötingimuste parandamine, töövahendite uuendamine.
- Raamatukogutöötajatele regulaarse täiendõppe tagamine.
- Raamatukogutöötajatele konverentsidel, teabe- ja õppepäevadel ning teistel silmaringi laiendavatel üritustel osalemise tagamine.
- Maakonnaraamatukogu staatusest lähtudes „Raamatukoguhoidja kutsestandardi“ kompetentsidel põhinevate teema- ja teabepäevade korraldamine.
- Raamatukogutöötajate töö tunnustamine.

Eesmärk 4: Raamatukogu turundus ja mainekujundus

- Raamatukogu ruumide korrashoid ja klientidele meeldiva keskkonna tagamine.
- Kaasaegsete tingimuste loomine koolituste, ürituste ja näituste korraldamiseks nii konverentsisaalis kui teistes ruumides.

- Kirjanduslike ja üldkultuuriliste ürituste läbiviimine täiskasvanuile ja lastele.
- Raamatunäituste ja väljapanekute korraldamine täiskasvanuile ja lastele.
- Elektrooniliste kanalite (sotsiaalmeedia, koduleht jt) arendamine raamatukogu turunduskanalitena.

Eesmärk 5: Kohaliku, riikliku ja rahvusvahelise koostöö arendamine

- Koostöö ja partnerlussuhete arendamine erinevate asutustega.
- Erineva keele ja kultuuritaustaga inimeste sidususe suurendamine.
- Sidemete loomine ja hoidmine teiste riikide raamatukogude ja nende töötajatega jagamiseks kogemusi, ideid jms.

Eesmärk 6: Raamatukogu hoone renoveerimine ja laiendamine

- Raamatukogu hoone välisilme ja ümbruse korrastamine ja siseruumide remont
- Olemasolevate ruumide ümberpaigutamine vastavalt muutustele lugejateeninduses.
- Hoidla kujundamine ettenähtud säilitamistingimustele vastavaks, ümberpaigutamine sobivamatesse ruumidesse.
- Erivajadustega inimestele ligipääsu tagamine raamatukoguhoonesse.
- Pikemas perspektiivis kolida raamatukogu ümber suuremasse ja tingimustesse vastavasse hoonesse.

5 Tegevuskava

Põltsamaa Raamatukogu tegevuskava on koostatud viieaastase perspektiiviga. Tegevuskavas on välja toodud seitse strateegilist eesmärki ning konkreetsed ülesanded ja tegevused (tabel 2), mida tuleb nimetatud ajaperioodil soovitud eesmärkide saavutamiseks teha.

Märkus: Tegevuskavas eelarveaastate lahtrisse märgitud „x“ tähistab seda, et tegevus toimub või on planeeritud toimuma märgitud aastal.

Tabel 2. Tegevuskava aastateks 2017–2021.

Eesmärk	Ülesanne, tegevuse nimetus	Hinnanguline kogumaksumus	Aeg					Eeldatav välisfinantseerimise allikas	Teostaja/vastutaja
			2017	2018	2019	2020	2021		
1	Raamatukogu kogude kujundamine kõikide huvigruppide info- ja lugemisvajadustest lähtudes kaasaegseks teabekeskuseks								
	Teavikute (raamatud, auvised, elektroonilised teavikud jm.) soetamine	100 000 €	x	x	x	x	x	Riik + KOV	Direktor, kogude spetsialist, teenindusspetsialist
	Perioodika soetamine	20 000 €	x	x	x	x	x	Riik + KOV	Direktor, teenindusspetsialist
	Kogude korrastamine ja säilivuse tagamine		x	x	x	x	x	KOV	Teenindusspetsialist
	Koduloolise kogu korrastamine ja kättesaadavaks tegemine		x	x	x	x	x	KOV	Bibliograaf
2	Raamatukogu kasutajate info- ja lugemisvajaduste rahuldamine, tingimuste loomine infoühiskonna ressursside ja teenuste oskuslikuks kasutamiseks								
	Jõgeva maakonna e-kataloogi pidev täiendamine ja arendamine	25 000 €	x	x	x	x	x	KOV	Direktor, kogude spetsialist
	Kogude kasutamise ja külastatavuse ning laste lugemishuvi suurendamine		x	x	x	x	x	KOV	Teenindusspetsialist, lastekirjanduse spetsialist
	Tasuta ja tasuliste teenuste pakkumine		x	x	x	x	x	KOV	Direktor, teenindusspetsialist, lastekirjanduse spetsialist
	Koduteenindus ja erivajadustega inimeste teenindamine		x	x	x	x	x	KOV	Teenindusspetsialist, lastekirjanduse spetsialist

	E-raamatukogu arendamine ja selle kasutamise intensiivistamine läbi kasutajakoolituste		x	x	x	x	x	KOV	Teenindusspetsialist, lastekirjanduse spetsialist
	Kaasaegsel tehnoloogial põhineva lugejateeninduse edasiarendamine, laenutusautomaatide ja tagastusautomaatide rakendamine	20 000 €		x	x	x	x	KOV	Direktor
	Töötajate ja klientide kasutuses olevate infotehnoloogiaseadmete pidev uuendamine	30 000 €	x	x	x	x	x	KOV	Direktor
	Raamatukogu kui organisatsiooni arendamine ja töötajate töö väärtustamine								
	Nõukogu kaasamine raamatukogu tegevustesse		x	x	x	x	x	KOV	Direktor
	Töötingimuste parandamine, töövahendite uuendamine	20 000 €	x	x	x	x	x	KOV	Direktor
	Raamatukogutöötajatele regulaarse täiendõppe tagamine	25 000 €	x	x	x	x	x	KOV + riik	Direktor, peaspetsialist
3	Raamatukogutöötajatele konverentsidel, teabe- ja õppepäevadel ning teistel silmaringi laiendavatel üritustel osalemise tagamine	5 000 €	x	x	x	x	x	KOV + riik	Direktor, peaspetsialist
	Maakonnaraamatukogu staatusest lähtudes „Raamatukoguhoidja kutsestandardi“ kompetentsidel põhinevate teema- ja teabepäevade korraldamine	10 000 €	x	x	x	x	x	KOV	Direktor, peaspetsialist
	Raamatukogutöötajate töö tunnustamine	2000 €	x	x	x	x	x	KOV	Direktor, peaspetsialist

	Raamatukogu turundus ja mainekujundus								
4	Raamatukogu ruumide korrashoid ja klientidele meeldiva keskkonna tagamine		x	x	x	x	x	KOV	Direktor
	Kaasaegsete tingimuste loomine koolituste, ürituste ja näituste korraldamiseks nii konverentsisaalis kui teistes ruumides	3500 €	x	x	x	x	x	KOV	Direktor
	Kirjanduslike ja üldkultuuriliste ürituste läbiviimine täiskasvanuile ja lastele.	20 000 €	x	x	x	x	x	KOV, projektirahad	Direktor, projektijuht, lastekirjanduse spetsialist
	Raamatunäituste ja väljapanekute korraldamine täiskasvanuile ja lastele	5 000 €	x	x	x	x	x	KOV, projektirahad	Direktor, projektijuht, lastekirjanduse spetsialist
	Elektrooniliste kanalite (sotsiaalmeedia, koduleht jt) arendamine raamatukogu turunduskanalitena	2 000 €	x	x	x	x	x	KOV	Direktor, juhiabi
	Kohaliku, riikliku ja rahvusvahelise koostöö arendamine								
5	Koostöö ja partnerlussuhete arendamine erinevate asutustega		x	x	x	x	x	KOV	Direktor, projektijuht
	Erineva keele ja kultuuritaustaga inimeste sidususe suurendamine		x	x	x	x	x	KOV	Direktor, projektijuht
	Sidemete loomine ja hoidmine teiste riikide raamatukogude ja nende töötajatega jagamaks kogemusi, ideid jms.		x	x	x	x	x	KOV	
6	Raamatukogu hoone renoveerimine ja laiendamine								

Raamatukogu hoone välisilme ja ümbruse korrastamine ja siseruumide remont	40 000 €	x	x	x	x	x	KOV	Direktor
Olemasolevate ruumide ümberpaigutamine vastavalt muutustele lugejateeninduses	2 000 €		x	x	x	x	KOV	Direktor
Hoidla kujundamine ettenähtud säilitamistingimustele vastavaks, ümberpaigutamine sobivatesse ruumidesse	3 000 €		x	x	x	x	KOV	Direktor
Erivajadustega inimestele ligipääsu tagamine raamatukoguhoonesse	2 000 €			x	x	x	KOV	Direktor
Pikemas perspektiivis kolida raamatukogu ümber suuremasse ja tingimustesse vastavasse hoonesse								Direktor